

ԵՐԱՆՈՒՀԻ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆՑ

«Իրավունքի Եվրոպա Միավորում» իրավապաշտպան
հասարակական կազմակերպության ավագ իրավախորհրդատու,
փաստաբան, իրավագիտության մագիստրոս

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԴԵՐՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ

Հոդվածում ներկայացված են Հայաստանի Հանրապետության դատական ինքնակառավարման մարմնի ստեղծման և զարգացման սահմանադրաիրավական հիմքերը: Նկատի ունենալով, որ տվյալ մարմնի հիմնական նպատակը հանդիսանում է դատավորական համայնքի շահերի ներկայացումը և պաշտպանությունը, բացի այդ՝ դատական ինքնակառավարման մարմինը դիտարկվում է որպես դատաբանների ինքնուրույնության և դատավորների անկախության երաշխավորը, հոդվածում ներկայացվել է դատական ինքնակառավարման մարմնի զարգացման էվոլյուցիան՝ Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացված սահմանադրական բարեփոխումների յուրաքանչյուր փուլում, ինչպես նաև կատարված փոփոխություններին տրվել է գնահատական՝ դատական իշխանության ինքնուրույնության և անկախության զարգացման համատեքստում: Իրականացված բարեփոխումների գնահատականը տրվել է միջազգային փաստաթղթերի և միջազգային կազմակերպությունների կողմից տրված առաջարկությունների հիման վրա: Համապարփակ վերլուծության հիման վրա ներկայացվել են գործնական առաջարկություններ՝ դատական ինքնակառավարման մարմնի վերաբերյալ օրենսդրության հետագա կատարելագործման ուղղությամբ, ինչը կնպաստի դատական իշխանության ամրապնդմանը և հիմք կհանդիսանա դատական իշխանության ինքնուրույնության զարգացման համար:

Հիմնաբառեր- Սահմանադրություն, սահմանադրական բարեփոխում, դատարան, դատական իշխանություն, դատական ինքնակառավարման մարմին:

20-րդ դարի երկրորդ կեսին շատ երկրներում արդարադատության նախարարությունները կորցրեցին իրենց երբեմնի դերը արդարադատության կառավարման ոլորտում: Բացահայտորեն ձևավորվում էին միտումներ՝ նշված գործառույթը դատական ինքնակառավարման հատուկ մարմիններին հանձնելու ուղղությամբ, որոնք սկսեցին ամրագրվել նոր սերնդի սահմանադրություններում [Կուդևիչ, 2010թ.]: Նշված մարմինների իրավասությունների ուսումնասիրմամբ կարելի է փաստել, որ նրանց ընդհանրական նպատակը «դատավորական հանրույթի շահերի ներկայացումն ու պաշտպանությունն է կադրային հարցերի լուծման կամ դրանց մասնակցության առումով» [Բուրդինա, 2005թ.]: Դա է պատճառը, որ գործնականում բոլոր խորհուրդների իրավասությունների տիրույթում են դատավորների նշանակման, կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու, նրանց գործունեությունը դադարեցնելու, դատավորների տեղափոխման և արդարադատության իրականացման առնչվող մի շարք այլ հարցեր [Թումանովա, 1991թ., Ստրաշուն, 2000թ.]:

Հայաստանի Հանրապետությունում դատաիրավական բարեփոխումների առաջին փուլում ստեղծվեց Արդարադատության խորհուրդ, որը, հաշվի առնելով ժողովրդավարական այլ երկրների փորձը, նպատակ էր հետապնդում լուծելու վերոնշ-

յալ հարցերը: Սակայն այս շրջանում թույլ տրվեցին մի շարք թերություններ և բացթողումներ: Այսպես, Արդարադատության խորհրդի կազմում ընդգրկվեցին ՀՀ դատախազության ներկայացուցիչներ, մասնավորապես, ՀՀ գլխավոր դատախազը, ով հանդես էր գալիս որպես Արդարադատության խորհրդի փոխնախագահ և վերջինիս առաջադրմամբ Արդարադատության խորհրդի կազմում ընդգրկվում էին ևս երեք դատախազներ: Սա բավականին խնդրահարույց էր, քանի որ 1995 թվականի հուլիսի 5-ի հանրաքվեով ընդունված ՀՀ Սահմանադրության 103-րդ հոդվածով Դատախազությունը օժտված էր պետական գործունեության ինքնուրույն տեսակով, որը որևէ կապ չունի արդարադատության իրավասությունների հետ: Մինչդեռ, Դատախազության ներկայացուցիչները կարող էին ճնշումներ գործադրել դատավորների վրա: Բացի այդ, Արդարադատության խորհրդի կազմավորմանը մասնակից չդարձվեց օրենսդիր մարմինը՝ ՀՀ Ազգային ժողովը, իսկ դատական մարմինների անկախության երաշխավոր հռչակվեց Հանրապետության Նախագահը, ով և գլխավորեց Արդարադատության խորհուրդը: Այս պարագայում, բնականաբար, շատ դժվար էր պահպանել իշխանությունների տարանջատման և հավասարակշռման սկզբունքը, քանի որ իշխանության մի ճյուղը՝ օրենսդիրը, գերծ պահվեց դատական իշխանու-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

թյան ձևավորման և նրա աշխատանքներում մասնակցություն ունենալու, ինչպես նաև իշխանության գործադիր թևին Արդարադատության խորհրդում հակակշռելու հնարավորությունից, այն դեպքում, որ գործադիր իշխանության ներկայացուցիչ հանդիսացող արդարադատության նախարարը Արդարադատության խորհրդի փոխնախագահն էր: Ինչ վերաբերում է Արդարադատության խորհուրդը Հանրապետության Նախագահի կողմից գլխավորելուն և վերջինիս որպես դատարանների անկախության երաշխավոր հռչակելուն, ապա դա նույնպես իրավաչափ չի կարող դիտարկվել՝ հաշվի առնելով, որ սահմանադրական իր լիազորություններին համապատասխան՝ Նախագահը գործադիր իշխանության ղեկավարն էր (ի տարբերություն այլ երկրների նախագահների, նա հրավիրում և վարում էր կառավարության նիստերը, վավերացնում կառավարության որոշումները և այլն) և փաստացի դատական իշխանությունն ամբողջությամբ կենտրոնանում էր նրա ձեռքում, հատկապես, որ իր կողմից գլխավորած Արդարադատության խորհրդի առաջադրմամբ էր վերջինս նշանակում բոլոր առյանների դատավորներին: Իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի տեսակետից ակնհայտ է նաև, որ Հանրապետության Նախագահը չէր կարող լինել դատարանների անկախության երաշխավորը:

Անկախ դատական իշխանության կայացման առումով էական նշանակություն ունեցան 2005 թվականի սահմանադրական բարեփոխումները, որոնցով մի շարք էական փոփոխություններ կատարվեցին նաև Սահմանադրության «Դատական իշխանություն» գլխում: Նշված բարեփոխումները կյանքի կոչելու նպատակով ընդունվեցին մի շարք օրենքներ: 2005 թվականի սահմանադրական բարեփոխումներն անդրադարձան նաև Արդարադատության խորհրդի ձևավորման և գործունեության կարգին, կարգավորվեցին դատական մարմինների կադրային քաղաքականության հարցերը, դատավորներին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու ընթացակարգերը և այլն: Մասնավորապես, նախկինում Հանրապետության Նախագահի փոխարեն, ով նաև գլխավորում էր խորհուրդը, դատարանների անկախության երաշխավոր հռչակվեց Սահմանադրությունն ու օրենքը: Սահմանադրությունը լրացվեց 94.1 նոր հոդվածով, որով սահմանվեց, որ Արդարադատության խորհուրդը ձևավորվում և գործում է Սահմանադրությամբ և օրենքով սահմանված կարգով: Արմատականորեն փոփոխվեց և սահմանվեց Արդարադատության խորհրդի այլ կազմ: Փոփոխությունների արդյունքում սահմանվեց, որ Արդարադատության

խորհրդի կազմի մեջ են մտնում Հայաստանի Հանրապետության դատավորների ընդհանուր ժողովի կողմից գաղտնի քվեարկությամբ հինգ տարի ժամկետով օրենքով սահմանված կարգով ընտրված ինը դատավորներ, Հանրապետության Նախագահի և Ազգային ժողովի կողմից նշանակված երկուական իրավաբան-գիտնականներ: Ամրագրվեց նաև, որ Արդարադատության խորհրդի նիստերը վարում է վճռաբեկ դատարանի նախագահը՝ առանց քվեարկության իրավունքի: 2005 թվականի նոյեմբերի 27-ի հանրաքվեով կատարված փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 95-րդ հոդվածով սպառնիչ կերպով սահմանվեցին Արդարադատության խորհրդի լիազորությունները, իսկ Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքի 3-րդ բաժնում (հոդվածներ 97-171-րդ) ամբողջությամբ ներառվեցին Արդարադատության խորհրդի կազմավորմանն ու գործունեությանը վերաբերող դրույթներ: Մանրակրկիտ կանոնակարգման ենթարկվեցին խորհրդի բոլոր գործառնությունների իրականացման մեխանիզմները, որոնք իրականացված դատաիրավական բարեփոխումների մեծագույն նվաճումն էին:

Այնուամենայնիվ, պրակտիկ գործունեության ընթացքում փաստվեց, որ այդուհանդերձ առկա են որոշ հիմնախնդիրներ, որոնցով էլ պայմանավորված էր բարեփոխումների նոր փուլը: Այսպես, ՀՀ Նախագահի 2012 թվականի հունիսի 30-ի «Հայաստանի Հանրապետության իրավական և դատական բարեփոխումների 2012-2016 թվականների ռազմավարական ծրագիրը և ծրագրից բխող միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» թիվ ՆԿ-96-Ա կարգադրությամբ մասնավորապես նշվեց, որ սահմանադրական բարեփոխումներից հետո իշխանությունների բաժանման և դատական իշխանության անկախության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան անհրաժեշտ էր արդիականացնել դատարանների գործունեությունը և դատավորների կարգավիճակի հիմնարար հարցերը կանոնակարգող օրենսդրությունը, ապահովել Արդարադատության խորհրդի անկախությունը գործադիր իշխանությունից այն հաշվով, որպեսզի վերջինս ի գործ լինի երաշխավորել դատական իշխանության ինքնուրույնությունը:

Ամփխտելի են 2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ի հանրաքվեով կատարված ՀՀ Սահմանադրության փոփոխությունների նշանակությունն ու կարևորությունը դատական իշխանության ինքնուրույնության ամրապնդման համար: Այսպես, Բարձրագույն դատական խորհուրդը (ներկայիս Արդարադատության խորհրդի իրավահաջորդը), որպես անկախ պետական մարմին, հռչակվեց դատարաններ

րի և դատավորների անկախության երաշխավորը: Այս կապակցությամբ պետք է նշել, որ Վենետիկի հանձնաժողովը որպես Դատական բարձրագույն խորհրդի գոյության հիմնական նպատակ համարում է դատավորների անկախության պաշտպանությունը իշխանության այլ ճյուղերի անհարկի ճնշումներից՝ դատավորների ընտրության և նշանակումների, ինչպես նաև՝ կարգապահական պատասխանատվության հարցերում: 2015 թվականի սահմանադրական բարեփոխումների մեկ այլ կարևոր քայլ էր նաև Բարձրագույն դատական խորհրդում դատավոր անդամների և իրավաբան-գիտնական անդամների միջև հավասարակշռության ապահովումը և նրանց նշանակումը Ազգային ժողովի կողմից: Այս կապակցությամբ Վենետիկի հանձնաժողովը նշել էր, որ Արդարադատության խորհրդի ժողովրդավարական, իրավական բնույթն ապահովելու համար այլ անդամները պետք է ընտրվեն խորհրդարանի կողմից համապատասխան իրավաբանական որակավորում ունեցող անձանց թվից՝ հաշվի առնելով շահերի հնարավոր բախումները: Ընդ որում, դատական իշխանությունը ներկայացնող անդամների ճնշող գերակայությունը հիշյալ մարմնում կարող է առաջացնել մտահոգություններ «կորպորատիվ կառավարման» վտանգի առաջացման տեսանկյունից: 2015 թվականի սահմանադրական բարեփոխումների կարևոր քայլ էր նաև Բարձրագույն դատական խորհրդի կողմից իր, ինչպես նաև դատարանների ծախսերի նախահաշիվների հաստատման և Կառավարություն՝ օրենքով սահմանված կարգով պետական բյուջեի նախագծում ընդգրկելու համար ներկայացման լիազորության ամրագրումը:

Բնականաբար, խոսելով Բարձրագույն դատական խորհրդի մասին՝ պետք է անդրադառնալ խորհրդի լիազորությունների հարցին և մասնավորապես, դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցին, քանի որ դատական իշխանության ինքնուրույնության և անկախության ապահովումը պայմանավորված է նաև այդ լիազորությունների ճիշտ գործադրմամբ: Այս առումով հատկանշական է արդարադատության նախարարի կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավունքի պահպանումը, հատկապես, որ արդարադատության նախարարը ոչ արդարադատության, ոչ էլ դատավորների ընթացիկ գործունեության նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող չի համարվում, այնուամենայնիվ, Դատական օրենսգրքի 156-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կանոնակարգման համաձայն՝ կարգապահական վարույթ հարուցող անձը (տվյալ պարագայում արդարադատության նախարարը) իրավունք է ստանում դա-

տարանից պահանջելու և ուսումնասիրելու օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերով քրեական, քաղաքացիական կամ ցանկացած այլ գործի նյութ, դատավորից պահանջելու գրավոր բացատրություններ և այլն: Բնականաբար, սա բավականին մեծ հնարավորություն է դատաքննության ընթացքում գտնվող գործերով դատավորի նկատմամբ ոչ իրավաչափ միջամտության: Ընդ որում, հատկանշական է, որ Դատական օրենսգրքով որևէ սահմանափակում չկա դռնփակ դատական նիստերի նյութերի ծանոթացման հետ, ինչը բավականին խնդրահարույց է դատավարության մասնակիցների օրինական շահերի տեսակետից:

Այսպիսով, նշվածը բավականին մեծ հնարավորություն է գործադիր իշխանության ներկայացուցչին՝ միջամտելու դատարանների գործունեությանը: Նշվածը հաշվի առնելով՝ կարծում ենք, անհրաժեշտ է օրենսդրորեն բացառել արդարադատության նախարարի կողմից կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավունքը: Միաժամանակ, օրենսդրական փոփոխությունների միջոցով կարծում ենք՝ անհրաժեշտ է բացառել անգամ կարգապահական հանձնաժողովին որևէ կերպ միջամտելու դատավորի գործունեությանը վարույթում գտնվող գործերով: Այլ կերպ ասած, արգելել դատավորի վարույթում գտնվող գործերով որևէ նյութ պահանջելը կամ դատավորից որևէ բացատրություն պահանջելը: Մտահոգիչ է, որ «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք»-ը Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծով պահպանել է արդարադատության նախարարի՝ դատավորի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավունքը և սահմանել, որ, եթե դատավորի նկատմամբ կարգապահական վարույթը հարուցել է արդարադատության նախարարը, ապա վերջինս պարտավոր է ներկա գտնվել Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստին: Այս կապակցությամբ հարկ ենք համարում անդրադառնալ Վենետիկի հանձնաժողովի դիրքորոշմանը, ըստ որի՝ արդարադատության նախարարի ներկայությունը դատական խորհուրդներում բավականին տարածված է պրակտիկայում, սակայն, վերջինիս մասնակցությունը մտահոգիչ է դատավորների կարգապահական վարույթին: Այդպիսի դեպքերի համար Վենետիկի հանձնաժողովը առաջարկում է, որ Արդարադատության նախարարը չմասնակցի այդ հարցերի վերաբերյալ որոշումների, որպեսզի բացառվի կառավարության կողմից անցանկալի միջամտությունը: Նույնը փաստում է նաև միջազգային փորձը: Այսպես օրինակ, Ֆրանսիայի Արդարադատության նախարարն իրավունք չունի մասնակցելու Մագիստրատուրայի

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

բարձրագույն խորհրդի (Conseil Supérieure de la Magistrature) նիստերին (Մագիստրատուրայի բարձրագույն խորհուրդը հանդիսանում է դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկող մարմին):

Այս կապակցությամբ հարկ ենք համարում անդրադառնալ ԵԽ մարդու իրավունքների հանձնակատարի կողմից 2015 թվականի մարտին հրապարակված գեկույցին, որի «Եզրակացություններ և հանձնարարականներ» բաժնում նշվել է, որ հարկ է վերանայել դատավորների նկատմամբ իրականացվող կարգապահական վարույթներում արդարադատության նախարարության դերակատարումը: Ավելին, Եվրոպայի խորհրդի փորձագետները և մի շարք հասարակական կազմակերպություններ, կարծիք են հայտնել, որ արդարադատության նախարարի մասնակցությունը դատավորների նկատմամբ իրականացվող կարգապահական վարույթներին համատեղելի չէ դատական իշխանության անկախության սկզբունքի հետ, և անհրաժեշտ է պատշաճ միջոցներ ձեռնարկել դատավորների նկատմամբ կարգապահական տույժեր նշանակելու հարցում Արդարադատության նախարարի բոլոր լիազորությունները վերացնելու ուղղությամբ:

2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ի հանրաքվեով կատարված ՀՀ Սահմանադրության փոփոխությունների 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվել է, որ դատավորին կարգապահական պատասխանատվություն ենթարկելու վերաբերյալ հարցը քննարկելու ընթացքում Բարձրագույն դատական խորհուրդը հանդես է գալիս որպես դատարան: Նման դրույթ առկա է նաև ՀՀ դատական օրենսգրքի 158-րդ հոդվածում, ըստ որի՝ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցերը քննելիս արդարադատության խորհուրդը գործում է որպես դատարան: Ընդ որում, որպես դատարան գործելիս արդարադատության խորհրդում գործունեության կարգի նկատմամբ կիրառվում են ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի նորմերն այնքանով, որքանով դրանք իրենց էությանը կիրառելի են արդարադատության խորհրդում գործի քննության նկատմամբ և չեն հակասում դատական օրենսգրքի նորմերին: Միանշանակ արձանագրելով կարգապահական վարույթի կատարելագործմանն ուղղված դատական օրենսգրքի կանոնակարգումները՝ հարկ է փաստել, որ վարույթի ամբողջ ընթացակարգը առավել ճիշտ է սահմանել հենց դատական օրենսգրքով, որպեսզի գոնե հստակեցվի «իրենց էությանը կիրառելի» եզրույթը: Ավելին, անհրաժեշտ է ուղղակի նախատեսել կանոն, առ այն, որ արդարադատու-

թյան խորհրդի բոլոր որոշումները ոչ միայն պետք է լինեն պատճառաբանված, այլև դրանցով պետք է պատճառաբանվեն վարույթին դատավորի ներկայացված հանգամանքներից յուրաքանչյուրը: Հարկ է նշել, որ Եվրոպական Դատավորների Խորհրդավական Խորհրդի կողմից 2007 թվականի նոյեմբերի 23-ին ներկայացված թիվ 10 կարծիքի համաձայն՝ Դատական խորհրդի այն որոշումները, որոնք առնչվում են դատական համակարգի կառավարմանը և վարչարարությանը, ինչպես նաև դատավորների նշանակման, տեղափոխման, կարգապահության և հեռացման հետ կապված որոշումները պետք է լինեն պատճառաբանված, ունենան պարտադիր ուժ: Ողջունելի է, որ «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք»-ը Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծով սահմանել է, որ կարգապահական խախտման մասին եզրակացությունը բաղկացած է ներածական, նկարագրական-պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերից: Ընդ որում, Նախագծով վերացվել է հղումը վարչական դատավարության օրենսգրքին: Այնուամենայնիվ, կարևորելով հրապարակայնության սկզբունքը, հաշվի առնելով «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք»-ը Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի կարգավորումները, գտնում ենք, որ մանրամասն կանոնակարգման է ենթակա դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու գործով Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստերը դռնփակ անցկացնելու ընթացակարգը: Մինչ 2014 թվականի հունիսի 21-ի «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» թիվ ՀՕ-86-Ն ՀՀ օրենքի ուժի մեջ մտնելը Արդարադատության խորհրդի նիստերը դռնփակ էին, (բացառությամբ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու գործերի, երբ դատավորը, որի նկատմամբ կարգապահական վարույթ է հարուցվել, պահանջում է իր գործի հրապարակային քննություն): Վերոնշյալ փոփոխությունների արդյունքում դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ գործերով նիստերը պետք է անցկացվելին դռնբաց, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք Արդարադատության խորհրդի որոշմամբ անցկացվում են դռնփակ՝ հանրության բարքերի, հասարակական կարգի, պետական անվտանգության, դատավարության մասնակիցների անձնական կյանքի կամ արդարադատության շահերի պաշտպանության նկատառումներով: Նշված ձևակերպումները բավականին ընդհանուր են, ինչն

Էլ հիմք հանդիսացավ այն հանգամանքի համար, որ անգամ օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ գործերով Արդարադատության խորհրդում դռնբաց նիստեր տեղի չեն ունեցել, ինչը հիմնավորվել է համապատասխան դատավորների կողմից ներկայացված միջնորդություններով: «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք»-ը Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագծով ձևակերպումներն նույնպես ընդհանրական են: Այսպես, Նախագծի 146-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու գործով Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստերը դռնբաց են, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք Բարձրագույն դատական խորհրդի որոշմամբ անցկացվում են դռնփակ՝ վարույթի մասնակիցների մասնավոր կյանքի, արդարադատության շահերի, ինչպես նաև պետական անվտանգության, հասարակական կարգի կամ բարոյականության պաշտպանության նպատակով, օրենքով պահպանվող այլ տեղեկությունների պահպանության համար: Կարծում ենք, անհրաժեշտ է հստակեցնել դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու գործով Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստերը դռնփակ անցկացնելու դեպքերը:

Եզրահանգելով՝ կարող ենք փաստել, որ.
 1. նկատի ունենալով, որ դատավորի վարքագիծը և կարգապահական պատասխանատվությունը դատական իշխանության արդյունավետ գործունեության կարևորագույն հայեցակետերից են՝ անհրաժեշտ է օրենսդրորեն բացառել արդարադատության նախարարի կողմից կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավունքը, քանի որ նման կարգավորման պայմաններում անհամաչափ ուժեղանում են դատական իշխանության վրա գործադիր իշխանության ներգործելու հնարավորությունները և արդյունքում սահմանափակվում դատական իշխանության ինքնուրույնությունը:
 2. Իրավական որոշակիության սկզբունքի ապահովման նպատակով անհրաժեշտ է մանրամասն կանոնակարգել դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու գործով Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստերը դռնփակ անցկացնելու ընթացակարգը (հստակեցնել դռնփակ անցկացման դեպքերը, նախատեսել դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու գործով Բարձրագույն դատական խորհրդի նիստերը դռնփակ անցկացնելու մասին որոշման բողոքարկման հնարավորություն):

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության փոփոխություններ: Ընդունվել է 1995 թ. հուլիսի 5-ին՝ հանրաքվեով, փոփոխությունները՝ 2015 թ. դեկտեմբերի 6-ին՝ հանրաքվեով: ՀՀՊՏ 2015.12.21/Հատուկ թողարկում հոդ. 1118:
2. Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք (2007 թ. փետրվարի 21-ի ՀՕ-135-Ն):
3. ՀՀ Նախագահի 2012 թվականի հունիսի 30-ի «Հայաստանի Հանրապետության իրավական և դատական բարեփոխումների 2012-2016 թվականների ռազմավարական ծրագիրը և ծրագրից բխող միջոցառումների ցանկը հաստատելու մասին» թիվ ՆԿ-96-Ա կարգադրությամբ ՀՀՊՏ 2012.07.11/33(907) Հոդ.827:
4. «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի նախագիծ, <http://parliament.am/drafts.php?sel=showdraft&DraftID=46917>:
5. «Արդարադատության իրականացումը Հայաստանի Հանրապետությունում», Քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտ, Նորվեգիայի Հելսինկյան կոմիտե, ՖԻԳՀ, դեկտեմբեր, 2012թ., էջ 13, https://www.fidh.org/IMG/pdf/administration_of_justice_in_armenia.pdf:
6. Դատական համակարգերի անկախության հարցերով աշխատանքային խմբի զեկույցը, Եվրոպայի խորհրդի Մարդու իրավունքների և իրավունքի գերակայության գլխավոր տնօրինություն, մարտ, 2013թ., էջեր 98-101:
7. Եվրոպական Միության Եվրոպական Դատավորների Խորհրդատվական Խորհրդի 2007 նոյեմբերի 23 ներկայացված թիվ 10 կարծիք https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/CCJE-opinion-10-2007_EN.pdf:
8. Եվրոպայի խորհրդի մարդու իրավունքների հանձնակատարի զեկույցը, մարտ, 2015 թվական <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2701645&SecMode=1&DocId=2243332&Usage=2>:
9. Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի «Արդար դատաքննության իրավունքի վերաբերյալ» արտահերթ զեկույց, Երևան, 2013թ., էջեր 13-52:
10. Бурдина Е.В. Судейское сообщество в Российской Федерации: становление и основные направления совершенствования.

www.journal.lawinstitute.am

Саранск: Изд. Мордовского университета. 2005, С. 202:

11. Кудевич Е.А. Органы судейского сообщества как механизм обеспечения независимости судебной власти, мировой опыт/Закон.2010. N2, С. 37-41:
12. Страшун Б.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Издательство БЕК, 2000, С. 16-17.
13. Судебные системы западных государств. Под. ред. Тумановой В.А. М., 1991, С. 161-162.
14. Содействие правовой реформе в странах Восточного партнерства, Рабочая группа «Независимые судебные системы», Доклад Органы судейского самоуправления. Карьера судей, Страсбург, Сентябрь 2011г., http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/source/judic_reform/Independant_Judicial_Systems_rus.pdf
15. CDL-INF(1999)005, Venice Commission, Opinion on the Reform of the Judiciary in Bulgaria, parag. 28, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(1999\)005-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(1999)005-e):
16. CDL-AD(2007)028, JUDICIAL APPOINTMENTS // Report adopted by the Venice Commission at its 70th Plenary Session (Venice, 16-17 March 2007), 29-30, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2007\)028-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2007)028-e):
17. CDL(2012)084-rus, Стандарты Венецианской комиссии по независимости судебной системы. П. IV [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL\(2012\)084-rus](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL(2012)084-rus):

Ерануи Туманянц
Старший юрисконсульт
правозащитной общественной организации
«Ассоциация Европа в праве»,
адвокат, магистр права

РЕЗЮМЕ

Роль совета правосудия в обеспечении самостоятельности судебной власти

В статье рассмотрены конституционно-правовые основы создания и развития органа судейского самоуправления Республики Армения. Учитывая, что основной задачей данного рода органов является представительство и защита интересов судебного сообщества при решении вопросов кадрового характера, кроме того, судейское самоуправление признается в качестве гаранта обеспечения самостоятельности судов и независимости судей, в статье рассмотрена эволюция развития этого органа судейского сообщества на каждой стадии осуществленных конституционных реформ в Республике Армения и дана оценка осуществляемым изменениям в контексте становления и развития самостоятельности и независимости судебной власти. Оценка осуществляемым реформам дана основываясь на международные документы и рекомендации международных организаций. На основании всестороннего анализа предлагаются практические рекомендации по направлению дальнейшего совершенствования законодательства касательно органа судейского самоуправления, которое укрепит позиции судейского сообщества и станет основанием для развития самостоятельности судебной власти.

Ключевые слова: Конституция, конституционная реформа, суд, судебная власть, орган судейского самоуправления.

Yeranuhi Tumanyants
Senior Legal Advisor of «Europe in Law
Association» non-governmental organization,
Advocate, Master of Laws

SUMMARY

Role of council of justice in ensuring self-dependence of judicial authority

The annotation: In article constitutional and legal basics of creation and development of body of judicial self-government of the Republic of Armenia are covered. Considering that the main objective of this sort of bodies is the representation and protection of interests of judicial community at the solution of questions of personnel character, besides, judicial self-government admits quality of the guarantor of ensuring self-dependence of courts and judges, in article evolution of development of this body of judicial community at each stage of the carried-out constitutional reforms in the Republic of Armenia is considered and an assessment is given to the carried-out changes in a context of formation and development of self-dependant judicial authority. An assessment is given to the carried-out reforms based on the international documents and the recommendations of the international organizations. On the basis of the comprehensive analysis practical recommendations about the direction of further improvement of the legislation concerning body of judicial self-government which will strengthen positions of judicial community and will become the basis for development of self-dependant judicial authority are offered.

Key words: Constitution, constitutional reform, court, judicial authority, body of judicial self-government.